VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Hallituksen esitys laiksi digitaalisten palvelujen tarjoamisesta

Tomi Voutilainen

Viranomaisia koskevia säännöksiä sovelletaan 1/4

- Valtion viranomaisiin
- Valtion liikelaitoksiin
- Kunnallisia viranomaisiin ml. kunnalliset liikelaitokset
- Eduskunnan virastoihin
- Tasavallan presidentin kansliaan
- Itsenäisiin julkisoikeudellisiin laitoksiin

Viranomaisia koskevia säännöksiä sovelletaan 2/4

Yliopistolain (558/2009) 1§:ssä tarkoitettuihin yliopistoihin

- Yliopistot ovat saavutettavuusdirektiivissä tarkoitettuja julkisoikeudellisia laitoksia (kuuluvat suoraan direktiivin määrittelemiin julkisoikeudellisiin laitoksiin)
- Julkisoikeudelliset yliopistot ovat myös itsenäisiä julkisoikeudellisia laitoksia, mutta säännökset halutaan koskemaan kaikkia yliopistoja
- HE:n 2 luvun säännökset liittyvät hallintolakiin ja sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lakiin, joita sovelletaan myös yliopistojen toimintaan

Viranomaisia koskevia säännöksiä sovelletaan 3/4

Ammattikorkeakoululaissa (932/2014) säädettyihin ammattikorkeakouluihin

- Ammattikorkeakoulut ovat saavutettavuusdirektiivin mukaisia julkisoikeudellisia laitoksia (kuuluvat suoraan direktiivin määrittelemiin julkisoikeudellisiin laitoksiin)
- HE:n 2 luvun säännökset liittyvät hallintolakiin ja sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lakiin, joita sovelletaan myös ammattikorkeakoulujen toimintaan.

Viranomaisia koskevia säännöksiä sovelletaan 4/4

Ortodoksiseen kirkkoon sekä niiden seurakuntiin

- Ortodoksinen kirkko ja sen seurakunnat ovat saavutettavuusdirektiivin mukaisia julkisoikeudellisia laitoksia (kuuluvat suoraan direktiivin määrittelemiin julkisoikeudellisiin laitoksiin)
- HE 2 luvun säännökset liittyvät hallintolakiin ja sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lakiin, joita sovelletaan myös ortodoksisen kirkon toimintaan

Viranomaisia koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös

- Mitä viranomaisesta säädetään sovelletaan myös muuhun julkista hallintotehtävää hoitavaan **siltä osin kuin sen tarjoama yleisölle tarkoitettu digitaalinen palvelu liittyy tämän tehtävän hoitamiseen**.
- Perustuslakivaliokunta on edellyttänyt, että viranomaisia koskevat velvollisuudet on ulotettava myös niihin, jotka hoitavat julkisia hallintotehtäviä.

Lisäksi saavutettavuussääntelyn (ei luku 2) piiriin ehdotettavaksi kuuluvat organisaatiot

- Julkisoikeudelliset laitokset
- Vesi- ja energia-alan, liikenteen ja postipalvelujen julkiset yritykset
- Finanssialan yritykset
- Eräät julkisen tuen saajat

Saavutettavuussääntelyn soveltamisalan laajennukset 1/3

- Soveltamisalan laajentamisella edistetään YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn sopimuksen velvoitteiden toteuttamista
- Esteettömyysdirektiivi tulee joka tapauksessa koskemaan
  myös näitä toimijoita

Soveltamisalan laajennukset 2/3

Finanssiala

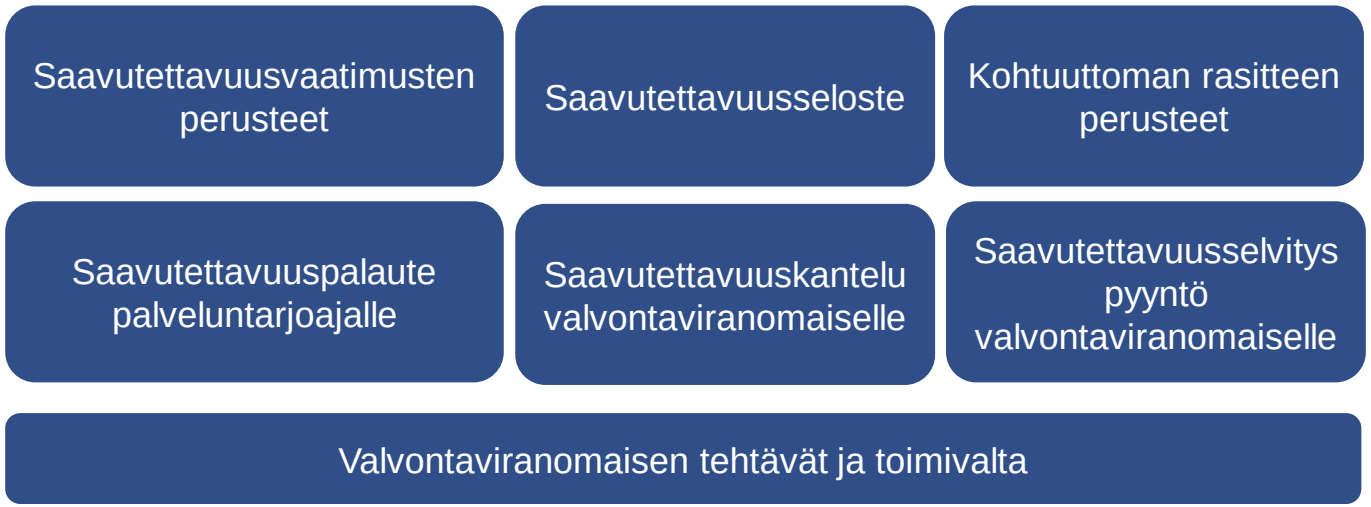
- Osa finanssialan tehtävistä on julkisen hallintotehtävän hoitamista
- Finanssiala on myös merkittävä tunnistuspalvelujen tarjoaja ja siten vaikuttaa merkittävästi viranomaisten digitaalisten palvelujen saavutettavuuteen
- Maksamispalvelut ovat osa palveluketjuja, joilla viranomaisten digitaalisia palveluja käytetään
- Peruspankkipalvelut

Soveltamisalan laajennukset 3/3

Vesi- ja energia-alan, liikenteen ja postipalveluja tuottavat julkiset yritykset

- Saavutettavuusdirektiivi kannustaa laajentamaan soveltamisalaa
- Osa näistä palveluista tuotetaan kuntayhtymissä ja liikelaitoksissa, joihin sovelletaan direktiivin julkisen sektorin elimen määritelmän perusteella saavutettavuussäännöksiä
- Julkiset yritykset voidaan rinnastaa omistuspohjansa ja toimintansa perusteella alalla toimiviin vastaaviin viranomaisiksi tai julkisoikeudellisiksi laitoksiksi toimiviin organisaatioihin
- Palvelut ovat yhteiskunnan peruspalveluja

Saavutettavuussääntelyn sisältö

Mitä saavutettavuussääntely koskee?

- Yleisölle avoimet verkkosivustot ja mobiilisovellukset ja nimenomaan niiden sisällöt
- Koskee myös kirjautumista vaativia asiointipalveluja
- Soveltamisalaan ei kuulu
  - Työpaikoilla käytettävät intranet- ja extranetpalvelut
  - suorat audiovisuaaliset lähetykset
  - Verkkokartat
  - Varhaiskasvatuksen, koulutuksen tai opetuksen yhteydessä tuotettavat verkkosivustot tai mobiilisovellukset ja sen käyttö tapahtuu rajatussa ryhmässä määräaikaisesti.

Saavutettavuusperiaatteet

Visuaalinen ilme

Käytettävyys, vuorovaikutus

Merkityksellinen sisältö
Toimintojen ymmärrettävyys

Organisaation omalla vastuulla! Parannusta voi tehdä saman tien!

Selkeä sisältö

Tekninen toiminta

Saavutettavuusvaatimukset

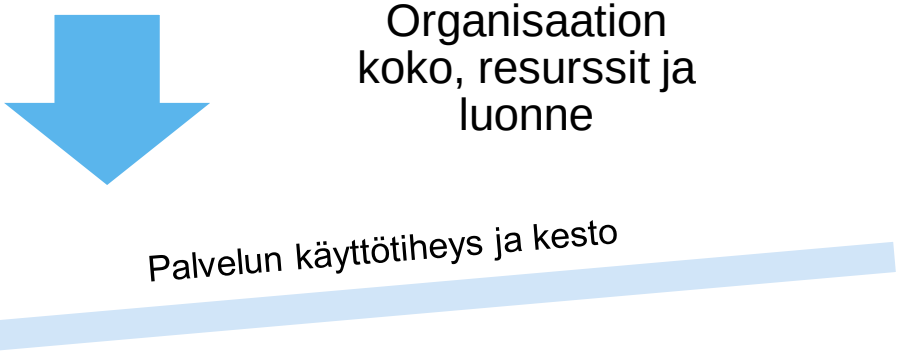
- Vaatimukset tulevat eurooppalaisesta standardista EN 301 549 saavutettavuuden huomioimisesta julkisissa hankinnoissa.
  - Päivitetty standardi tulossa 2018 lopussa, jossa mukana mobiilisovelluksia koskevat saavutettavuusvaatimukset
  - Vaatimuksia sovelletaan direktiivin soveltamisalan mukaisesti
- Vähimmäistaso = EN 301 549, käytännössä vastaa WCAG 2.0 -ohjeistuksen tasoa AA (Web Content Accessibility Guidelines)
- Syksyllä 2018 saataville kattava ohjeisto vaatimuksista:
  www.saavutettavuusvaatimukset.fi
  www.saavutettavuusvalvonta.fi

Saavutettavuusseloste – tiedot saavutettavuudesta

- Saavutettavuusseloste laadittava ja ylläpidettävä soveltamisalaan kuuluvissa palveluissa
- Seloste sisältää vähintään
  - Kuvaus saavutettavuuden toteutumisesta palvelussa
  - Miten voi pyytää sisältöjä, joita ei ole tehty saavutettaviksi
  - Perustelut kohtuuttoman rasitteen käytöstä
  - Palautemekanismi ja ohjeet valittamiseen
- Selosteen malli ja ylläpitokäytännöt komissiolta viimeistään 23.12.2018.

Kohtuuton rasite

Organisaatio voi ennakkoon tehdyn itsearvion perusteella poiketa saavutettavuusvaatimusten täyttämisestä määräaikaisesti. Tämä on perusteltava saavutettavuusselosteessa.

Saavutettavuuspalaute

- Digitaalisen palvelun tarjoajalle voi kuka tahansa antaa saavutettavuuspalautetta
  - Digitaalisessa palvelussa havaitsemistaan saavutettavuusvaatimusten poikkeamista tai pyytää tarkennuksia kohtuuttomasta rasitteesta johtuviin perusteisiin
  - Voi pyytää tietoja, joita ei ole saatettu digitaalisessa palvelussa saavutettavaan muotoon kohtuuttoman rasitteen perusteella tai sisältöihin, joihin ei sovellettaisi saavutettavuusvaatimuksia, jos tiedot ovat konkreettisesti merkityksellisiä palvelun käyttäjän etujen, oikeuksien tai velvollisuuksien selvittämiseksi tai toteuttamiseksi.
  - Jos palveluntarjoaja ei em. pyynnöstä pysty antamaan digitaalisen palvelun tietosisältöä yksittäisessä tapauksessa saavutettavuusvaatimukset täyttävään saavutettavaan muotoon tai antanut tietoja muuten palvelun käyttäjän kannalta vaihtoehtoisella saavutettavalla tavalla, palveluntarjoajan olisi laadittava kirjallinen todistus, jonka perusteella palvelun käyttäjä voisi tehdä saavutettavuusselvityspyynnön valvontaviranomaiselle.
  - Todistuksessa pitäisi olla perustelut sille, miksi palvelun tietosisällön lain soveltamisalan ulkopuolelle jääviä osia tai kohtuuttoman rasitteen perusteella ei voida antaa palvelun käyttäjälle hänen yksittäisiin tarpeisiinsa saavutettavassa muodossa tai muuten vaihtoehtoisella tavalla.
- Palautteen vastaanottamisesta annettava sähköinen vastaanottokuittaus ja vastattava kahden viikon kuluessa

Saavutettavuuskantelu ja -selvityspyyntö

- Valvontaviranomaiselle voi tehdä saavutettavuuskantelun ja saavutettavuusselvityspyynnön
- Jokaisella olisi oikeus tehdä saavutettavuuskantelu valvontaviranomaiselle palveluntarjoajasta, joka
  - ei ole noudattanut saavutettavuusvaatimuksia tai
  - noudattanut saavutettavuusselosteen laadinta- ja ylläpitovelvollisuutta taikka
  - palveluntarjoaja ei ole vastannut tiedusteluun saavutettavuusvaatimuksista poikkeamiselle.
- Palvelun käyttäjä voi tehdä saavutettavuusselvityspyynnön valvontaviranomaiselle, jos
  - palveluntarjoaja on antanut tai jättänyt antamatta todistuksen saavutettavuuspalautteessa esitettyyn digitaalisen palvelun sisältöä koskevaan pyyntöön. Todistuksen tai sen antamatta jättämisen perusteella palvelun käyttäjä voi tehdä selvityspyynnön.
  - Talveluntarjoaja ei ole vastannut digitaalisen palvelun sisältöä koskevaan pyyntöön säädetyllä tavalla tai säädetyssä ajassa.

Saavutettavuuden toteutumisen arviointi ja raportointi 1/2

Arviointiin (valvonta) ja raportointiin tulossa komission toimeenpanosäädös 23.12.2018 mennessä

- Arviointiotos perustunee asukasmäärään:
  ehdotettu 4 verkkosivustoa ja 1 mobiilisovellus/100 000 asukasta
  + 100 verkkosivustoa ja 10 mobiilisovellusta
- Edellyttänee eri tyyppisiä arviointeja: automatisoituja testauksia ja perusteellisia saavutettavuusarviointeja (in-depth analysis)
- Kohteena eri organisaatioiden verkkosivustoja, vaihtuu vuosittain ja sisällettävä organisaatioita kaikilta hallinnon tasoilta (paikallinen, alueellinen, valtakunnallinen)

Saavutettavuuden toteutumisen arviointi ja raportointi 2/2

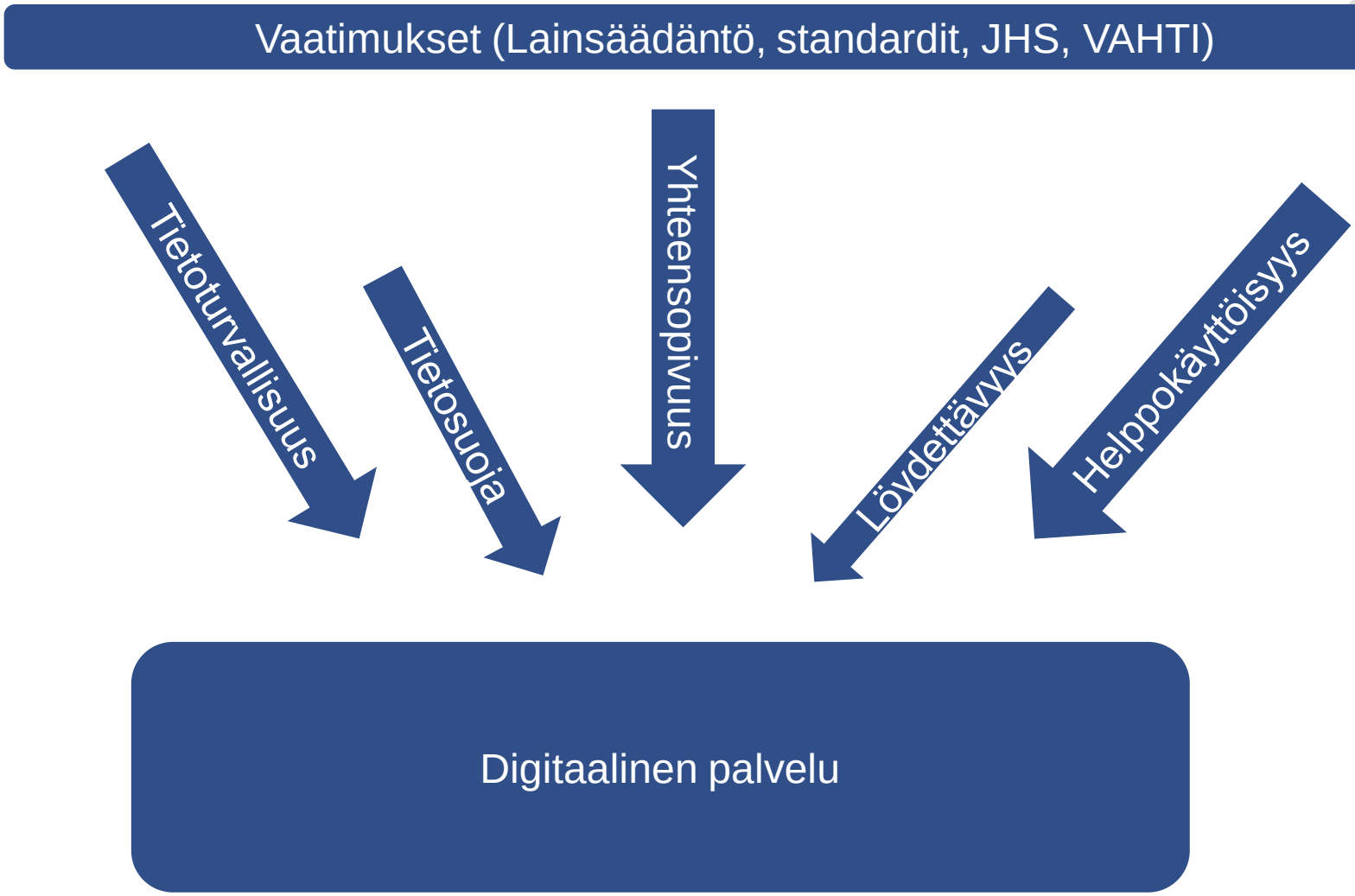
- Sivustojen saavutettavuusarviointi ja kehittäminen on organisaatioiden vastuulla
- Raportointi komissiolle on valvontaviranomaisen vastuulla
- Ensimmäinen valvontajakso todennäköisesti 01-12/2020 ja raportointijakso 01/2020-12/2021. Tämän jälkeen joka kolmas vuosi.

Viranomaisten digitaalisten palvelujen tarjoaminen yleisölle

Sääntelykohteet – viranomaisten digipalvelut

Digitaalisten palvelujen suunnittelu ja ylläpito

Digitaalisten palvelujen saatavuuden varmistaminen

- **Viranomaisen on huolehdittava** sen vastuulla olevien digitaalisten palvelujen ja muiden viranomaisen käytössä olevien sähköisten tiedonsiirtomenetelmien saatavuudesta muulloinkin kuin viranomaisen asiointipisteiden aukioloaikoina.
- **Digitaalisten palvelujen ja muiden sähköisten tiedonsiirtomenetelmien käyttökatkot on ajoitettava** ajankohtaan, jolloin niiden käyttö on vähäistä.
- **Käyttökatkoista on tiedotettava** sopivalla tavalla ennalta yleisölle.
- **Viranomaisen on julkaistava** käyttökatkon ajaksi ohjeet, miten jokainen saa asiansa hoidetuksi vaihtoehtoisella tavalla.

Digitaalisten palvelujen tarjoaminen

- **Viranomaisen on tarjottava** jokaiselle mahdollisuus toimittaa asiointitarpeeseensa liittyvät sähköiset viestit ja asiakirjat käyttäen digitaalisia palveluita tai muita sähköisiä tiedonsiirtomenetelmiä.
- **Viranomaisen on tarjottava** jokaiselle mahdollisuus käyttää asiassaan viranomaisten sähköisten viestien ja asiakirjojen vastaanottamiseen hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetussa laissa tarkoitettua viestinvälityspalvelua tai muuta riittävän tietoturvallista sähköistä tiedonsiirtomenetelmää, jos viranomainen voi toimittaa viestin tai asiakirjan sähköisessä muodossa.

Digitaalisten palvelujen tarjoaminen

- **Viranomaisen on tiedotettava** digitaalisissa palveluissaan selkeästi, miten jokainen voi hoitaa asiansa viranomaisen kanssa sähköisesti.
- **Viranomaisen on julkaistava** digitaalisessa palvelussa yhteystieto, josta jokaisella on mahdollisuus **saada neuvoja** viranomaisen digitaalisen palvelun käyttämiseksi.

Käyttäjien tunnistaminen

- **Viranomainen voi vaatia** digitaalisessa palvelussa käyttäjältä sähköistä tunnistamista vain, jos
  - se on tarpeen palvelun tai sen tietosisältöön liittyvien käyttöoikeuksien varmistamiseksi tai
  - palvelussa tehtävään toimeen liittyvien oikeusvaikutusten vuoksi.
- Jos digitaalisesta palvelusta on mahdollista saada salassa pidettäviä tietosisältöjä nähtäväksi ja käytettäväksi, palvelun käyttäjä on tunnistettava
  - hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain 3 §:n 4 kohdassa tarkoitettua luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua,
  - vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetun lain 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua vahvaa sähköistä tunnistamista tai
  - painavasta perustellusta syystä muuta vastaavaa tietoturvallista tunnistuspalvelua käyttämällä.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Valtiovarainministeriö

Tomi Voutilainen
neuvotteleva virkamies
Puh. 0295 530 453

Sähköpostit: etunimi.sukunimi@vm.fi

